६७ औं विश्व कुष्ठरोग दिवस
१२ माघ २०७६ (२६ जनवरी २०२०)

“कुष्ठरोग विरुद्ध हाम्रो अभियान, भेदभावको अन्त्य, मानव अधिकारको सम्मान”

इपिडिमियोलोजी तथा रोग नियन्त्रण महाशाखा
स्वास्थ्य सेवा विभाग
टेकु, काठमाण्डौं

कुष्ठरोग सम्वन्धि तथ्यहरू:

- कुष्ठरोग आँखाले देख्न नसकिने माइकोव्याक्टेरियम लेप्रे नामको सुक्ष्म किटाणुबाट लाग्ने एक प्रकारको ज्यादै कम सर्ने रोग हो ।
- ९५ प्रतिशत मानिसमा कुष्ठरोगको किटाणुसँग लड्न सक्ने क्षमता (Immunity) हुन्छ ।
- यो रोग मानिसबाट मानिसमा सर्छ । उपचार नगरेको कुष्ठरोग विरामीसँग लामो समयसम्म सम्पर्कमा आउने व्यक्तिलाई मुख्यतः श्वास प्रश्वासको माध्यामबाट यो रोग सर्न सक्छ । (लामो समय भन्नाले कम्तिमा हप्तामा २० घण्टा भन्दा बढी समय सम्म सम्पर्कमा रहने व्यक्ति)
- शुरूकै अवस्थामा रोगको निदान र उपचार गरेमा यो रोग अरूलाई सर्दैन ।

- यो रोग बहुऔषधीको एक मात्रा सेवनबाट नै ९९ प्रतिशत रोगका किटाणुलाई शिथिल बनाई रोग अरूलाई नसर्ने हुन्छ ।
- समयमा नै उपचार गरेमा कुष्ठरोग पूर्ण रूपमा निको हुन्छ र अपांगता हुदैन ।
- कुष्ठरोग पनि अरू रोग जस्तै साधारण सरूवा रोग हो ।
- यो रोगबाट प्रभावित व्यक्ति पनि देशको नागरिक हुन् उसले पनि स-सम्मान पुर्वक आफ्नो परिवार र समाजमा जीवनयापन गर्न पाउनु उसको अधिकार हो ।
- यो रोग उपचारबाट पुर्ण रुपमा निको हुने तथा समयमा उपचार गरेमा अपांगता हुदैन त्यसैले कुष्ठरोगका विरामी र प्रभावितलाई सामाजिक भेदभाव नगरौं ।

कुष्ठरोगका चिन्ह र लक्षणहरू

- शरीरको कुनै भागमा छुँदा थाहा नपाउने, रातो, फुस्रो दागहरु देखा पर्नु ।
- हात खुट्टा झमझम गर्नु ।
- बाहिरी सतहका स्नायु सुन्निनु ।
- अनुहार र कानका लोती बाक्लो हुनु र गिर्खाहरू देखिनु ।
- छाला चम्किलो र बाक्लो हुनु ।
- हात खुट्टामा नदुख्ने घाउहरु देखा पर्नु ।

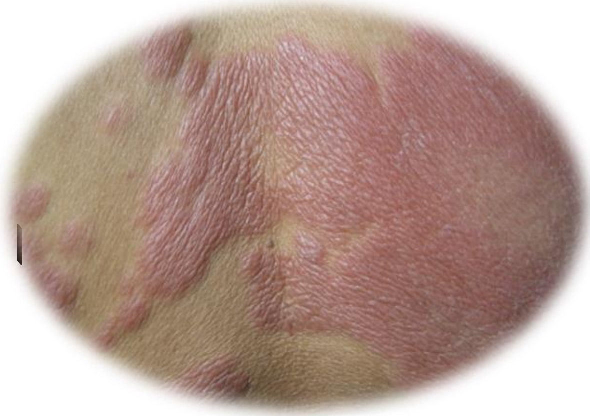

कुष्ठरोग राष्ट्रिय रणनीति

२०७३–२०७७ (सन् २०१६–२०२०)

इपिडिमियोलोजी तथा रोग नियन्त्रण
महाशाखा

परिदृष्य (Vision) : कुष्ठरोग मुक्त नेपाल (Leprosy Free Nepal)

सन् २०२० सम्मको समग्र लक्ष्यहरू

- सबै जिल्लाहरुमा कुष्ठरोगको प्रकोप दर (Prevalence rate) प्रति १० हजार जनसंख्यामा १ भन्दा कम गर्ने
- कुष्ठरोगको नयाँ विरामीहरुमध्ये बच्चा(० देखि १४ वर्ष)हरुमा असमर्थताको तह २ (Grade II Disability) लाई शून्य बनाउने
- सबै नयाँ निदान भएका कुष्ठरोगका विरामीहरुमा तह–२ असमर्थता (Grade II Disability) लाई प्रति १० लाख जनसंख्यामा १ भन्दा कम गर्ने
- कुष्ठरोग प्रभावितहरुलाई भेदभाव हुने प्रकारको कानुनी प्रावधानहरुलाई शुन्य बनाउने

कुष्ठरोग निवारण कार्यक्रमको ३ खम्बे रणनीतिहरु

कुष्ठरोगको सर्ने प्रक्रिया र यसका जटिलता हरु रोक्ने

कुष्ठरोग विरुद्धको भेदभाव रोक्ने र समावेशीमा प्रवर्द्धन गर्ने

सरकारी स्वामित्व, समन्वय र साझेदारीमा सुदृढीकरण गर्ने

कुष्ठरोगको वर्तमान अवस्था
आ.व. २०७५/७६

कुष्ठरोगका मुख्य मुख्य सुचांकहरू आ.ब.२०७५।०७६

पत्ता लागेका नयाँ विरामी संख्या **New Cases Detected**	३२८२
आ.व. को अन्त्यमा उपचारमा रहेका विरामी संख्या **Under treatment Cases**	२९२१
नयाँ विरामी मध्ये १४ वर्षमुनिको विरामी संख्या **Total new child cases**	३३७
नयाँ विरामीहरुमध्ये असमर्थताको तह २ भएको जम्मा संख्या **Grade 2 Disability among new cases**	१५६
नयाँ विरामीहरुमध्ये ० देखि १४ वर्षका असमर्थताको तह २ भएको संख्या **Grade 2 Disability among new child cases**	२
नयाँ विरामीहरुमध्ये महिला विरामीको संख्या **Female among new cases**	११४३

कुष्ठरोगका मुख्य मुख्य सुचांकहरू आ.ब.२०७५।०७६

प्रति १ लाख जनसंख्यामा पत्ता लागेका नयाँ विरामी दर NCDR/ 1,00,000 population	११.१६
प्रति १० हजार जनसंख्यामा वर्षको अन्त्यमा उपचारमा रहेको विरामी प्रकोप दर PR/ 10,000 population	०.९९
नयाँ विरामीहरुमध्ये ० देखि १४ वर्षका विरामीको अनुपात Proportion of Child cases among new	७.९२
नयाँ विरामीहरुमध्ये असमर्थताको तह २ भएको अनुपात Proportion of G2D among new	४.७५
नयाँ विरामीहरुमध्ये ० देखि १४ वर्षका असमर्थताको तह २ भएको विरामीको अनुपात Proportion of Child among new cases	०.०६
नयाँ विरामीहरुमध्ये महिला विरामीको अनुपात Proportion of Female cases among new cases	३४.८३
प्रति १० लाख जनसंख्यामा नयां विरामीहरुमध्ये असमर्थताको तह २ भएको दर Grade 2 Disability Rate per Million population	५.३०

प्रदेश अनुसार प्रति १० हजार जनसंख्यामा वर्षको अन्त्यमा उपचारमा रहेका विरामीको प्रकोप (प्रिभिलेन्स) दर

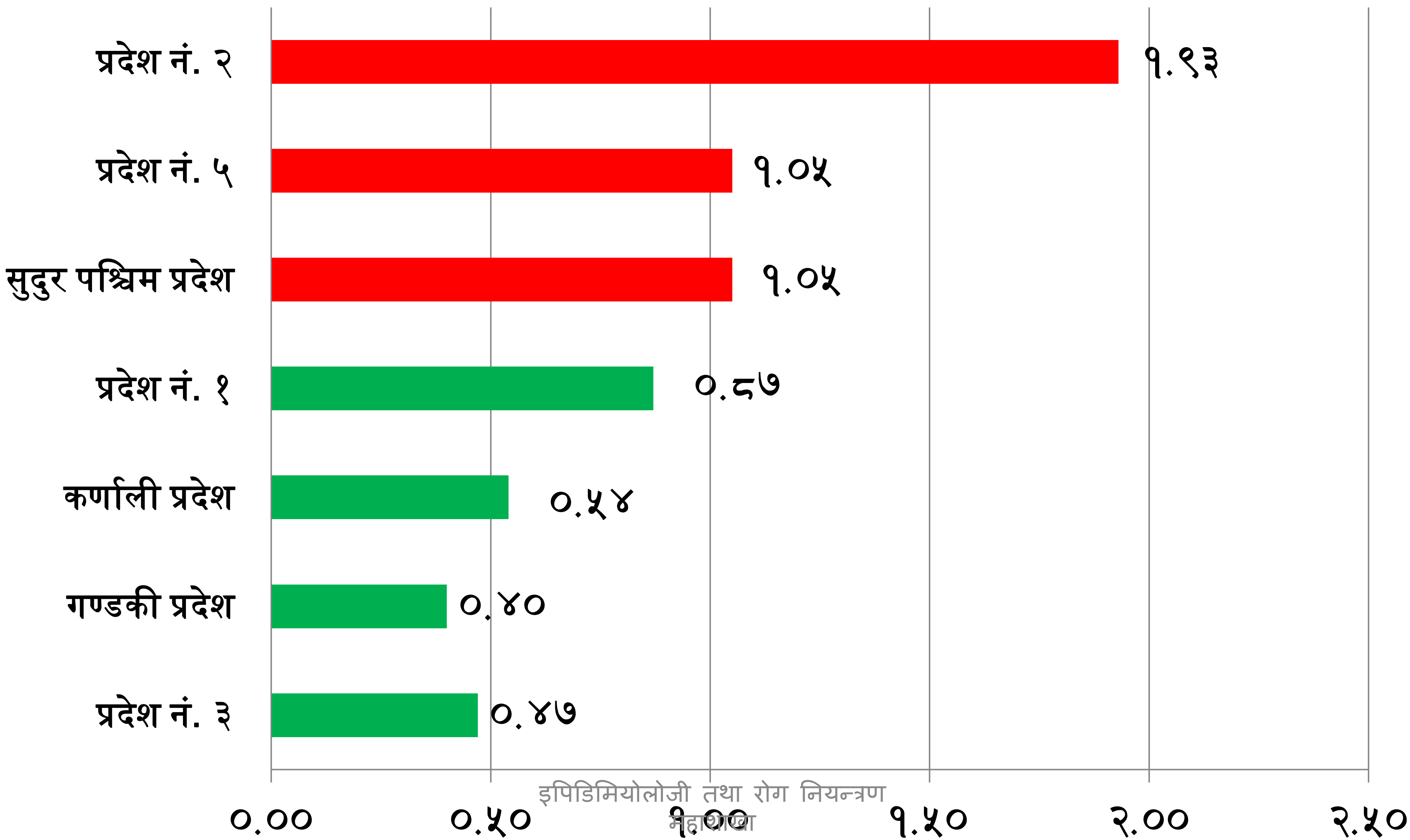

प्रदेश अनुसार कुष्ठरोगका नयाँ बिरामी

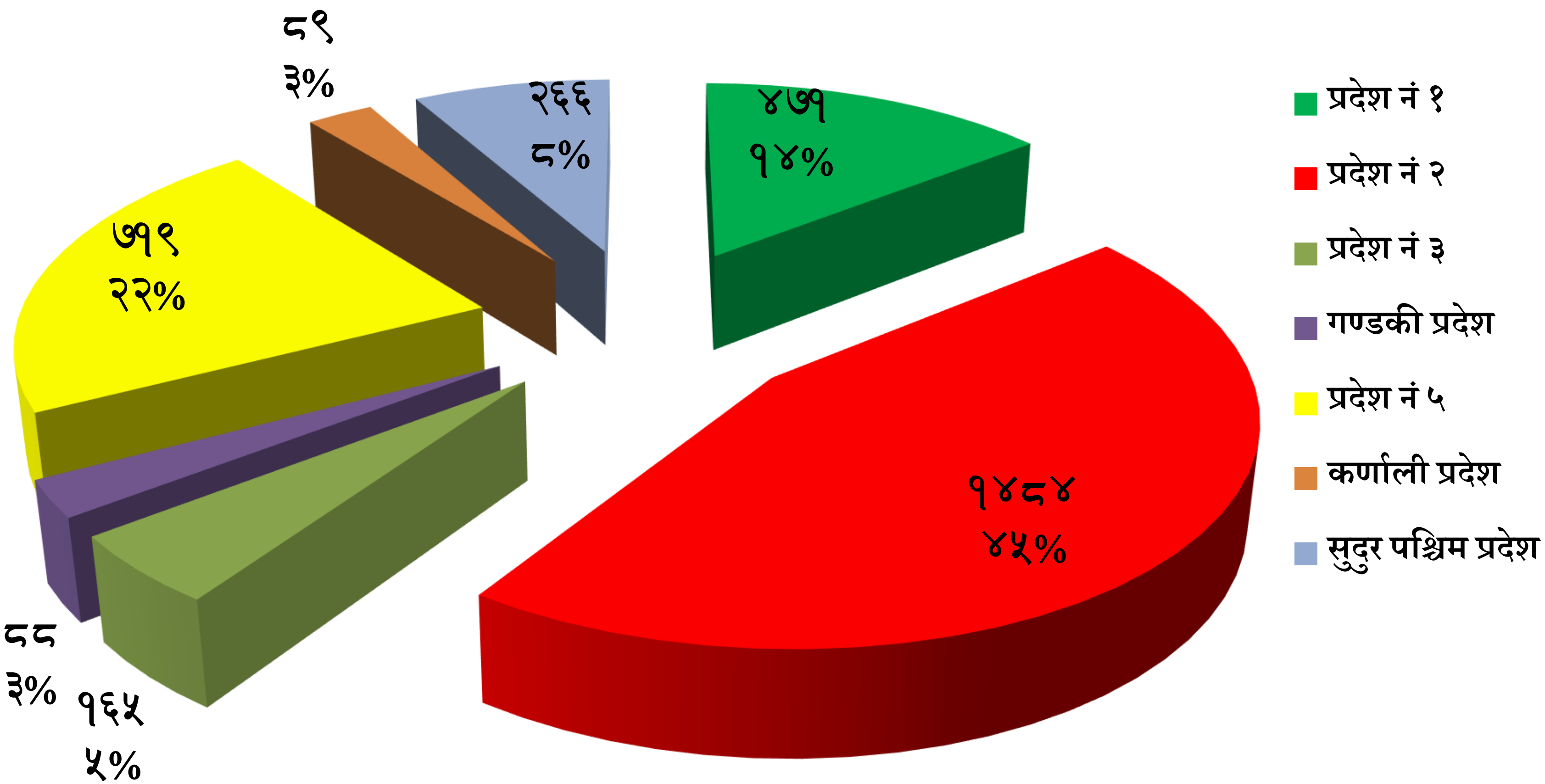

जम्मा नयाँ विरामी संख्या	३२८२

कुष्ठरोगको जिल्लागत अवस्था
(प्रदेश नं.१, आ.व. २०७५/७६)

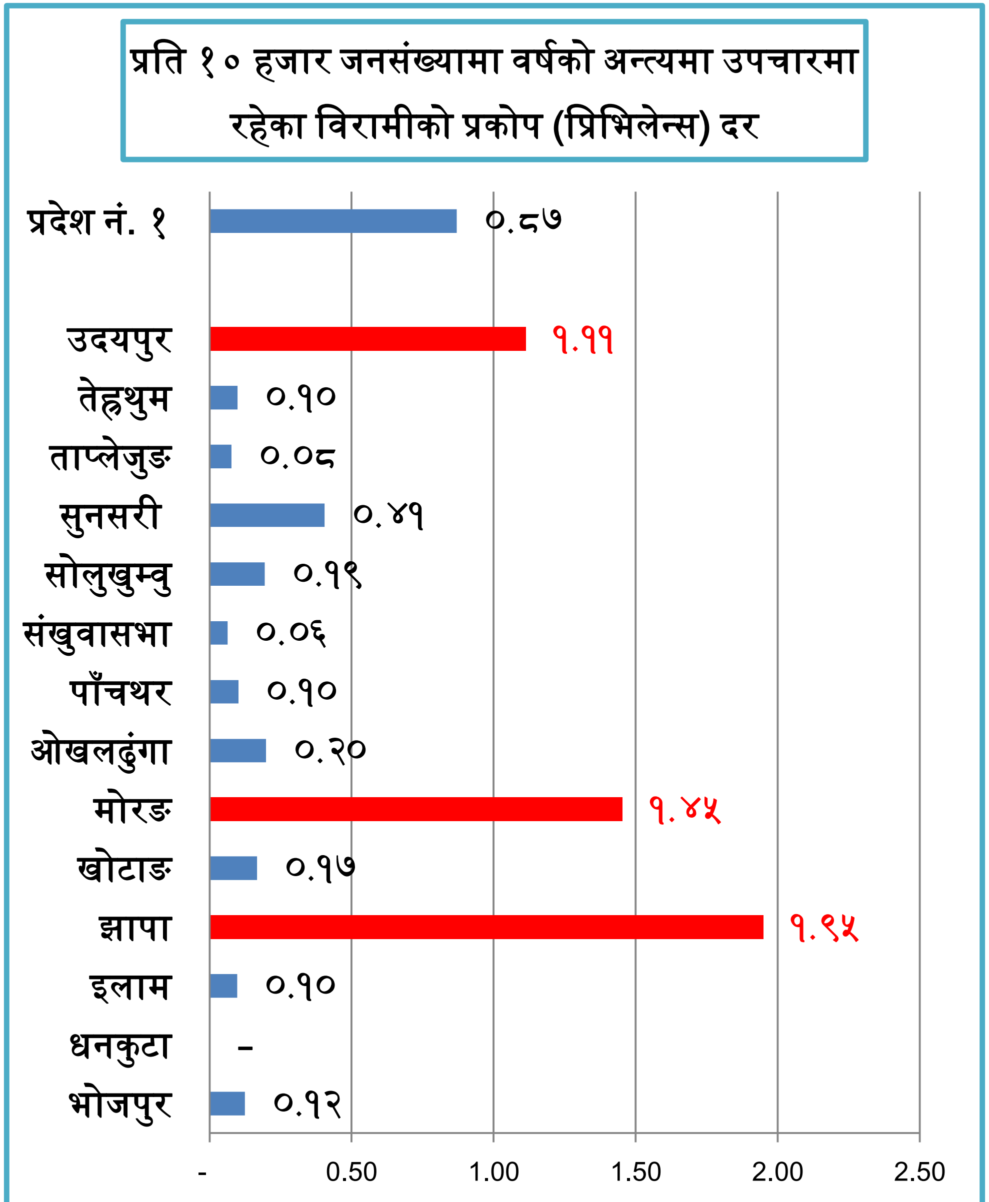

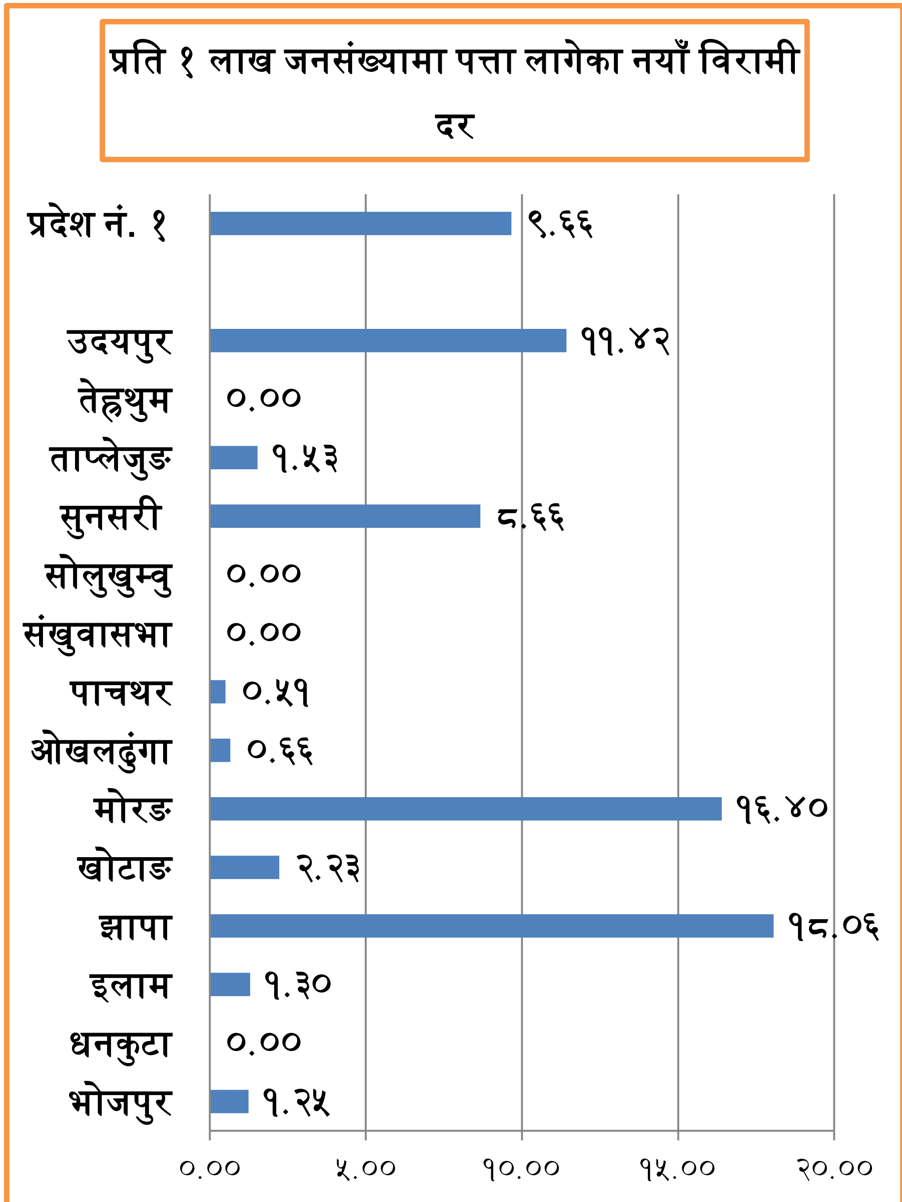

कुष्ठरोगको जिल्लागत अवस्था
(प्रदेश नं.२, आ.व. २०७५/७६)

प्रति १० हजार जनसंख्यामा वर्षको अन्त्यमा उपचारमा रहेका विरामीको प्रकोप (प्रिभिलेन्स) दर

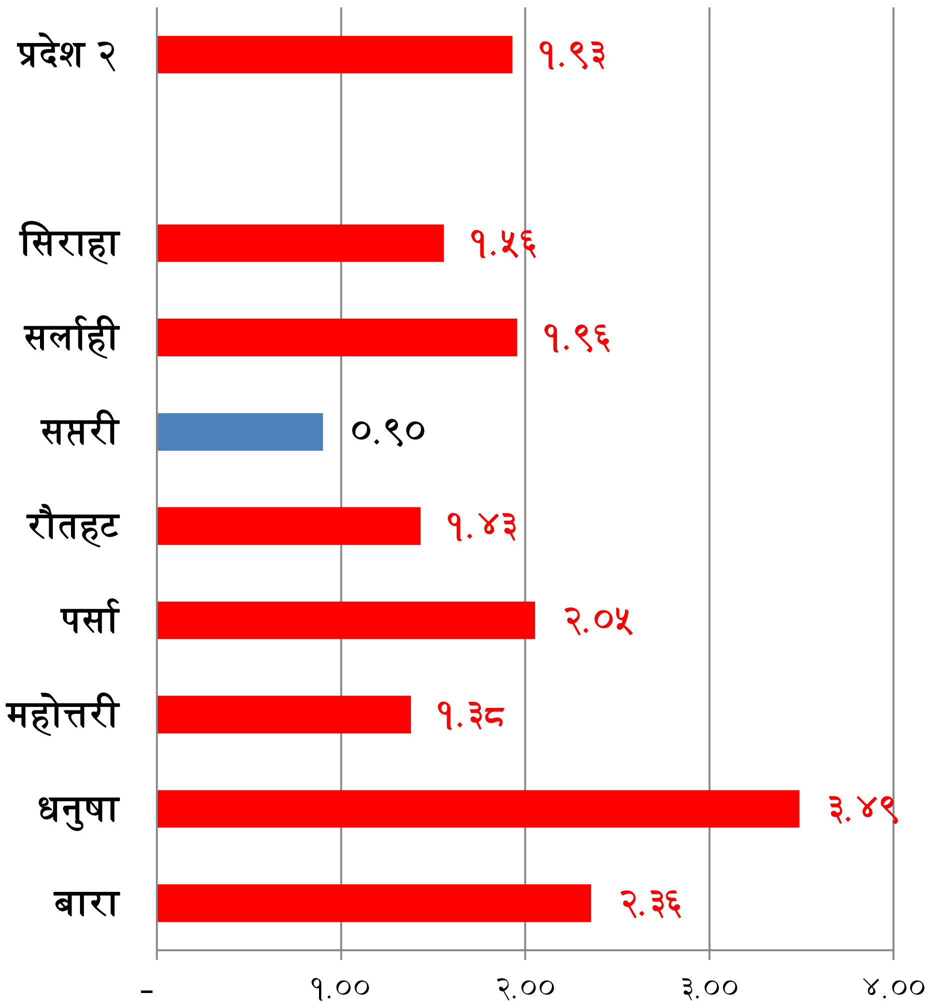

प्रति १ लाख जनसंख्यामा पत्ता लागेका नयाँ विरामी दर

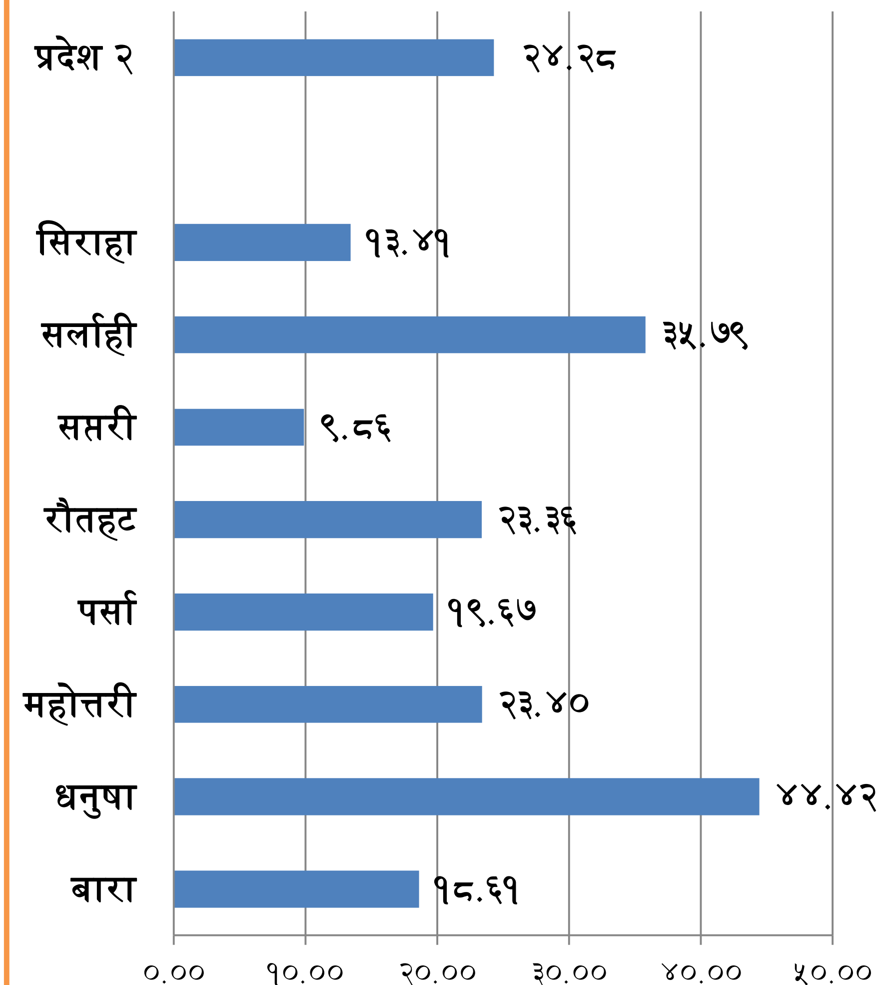

कुष्ठरोगको जिल्लागत अवस्था
(प्रदेश नं. ३, आ.व. २०७५/७६)

प्रति १० हजार जनसंख्यामा वर्षको अन्त्यमा उपचारमा रहेका विरामीको प्रकोप (प्रिभिलेन्स) दर

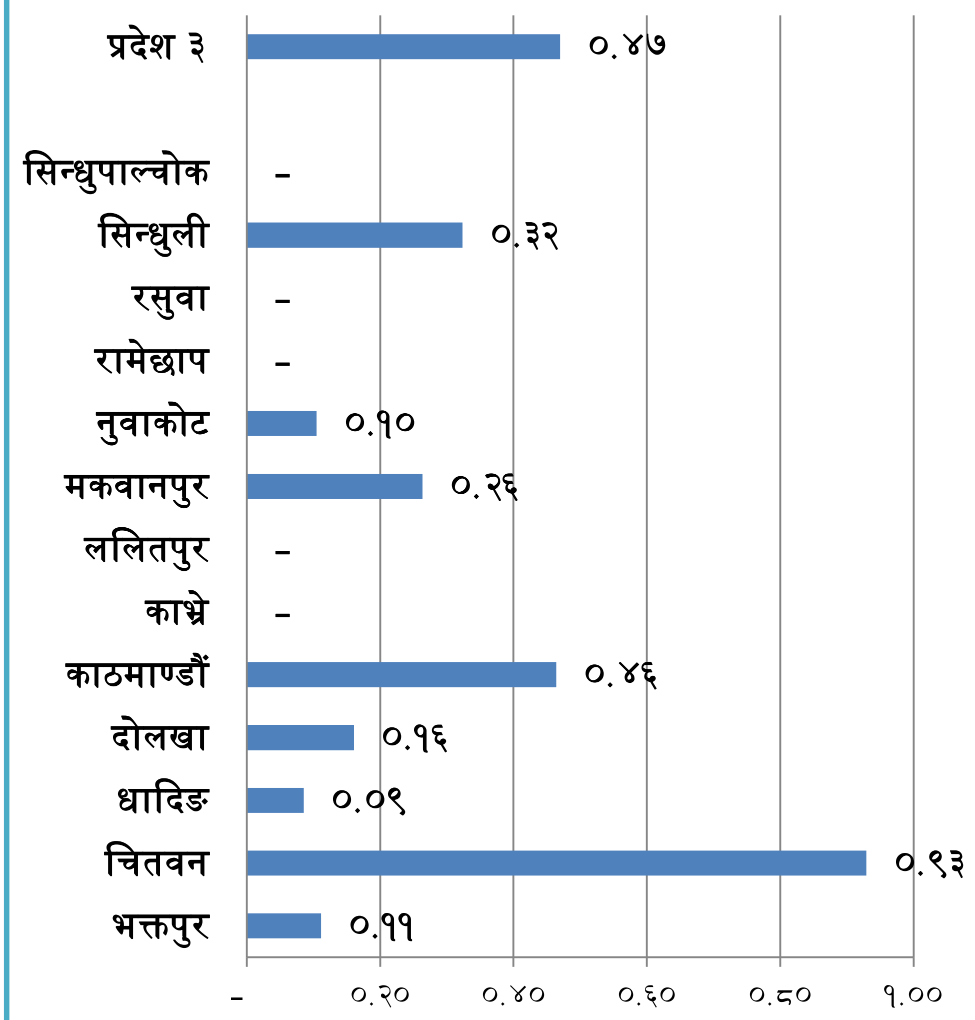

प्रति १ लाख जनसंख्यामा पत्ता लागेका नयाँ विरामी दर

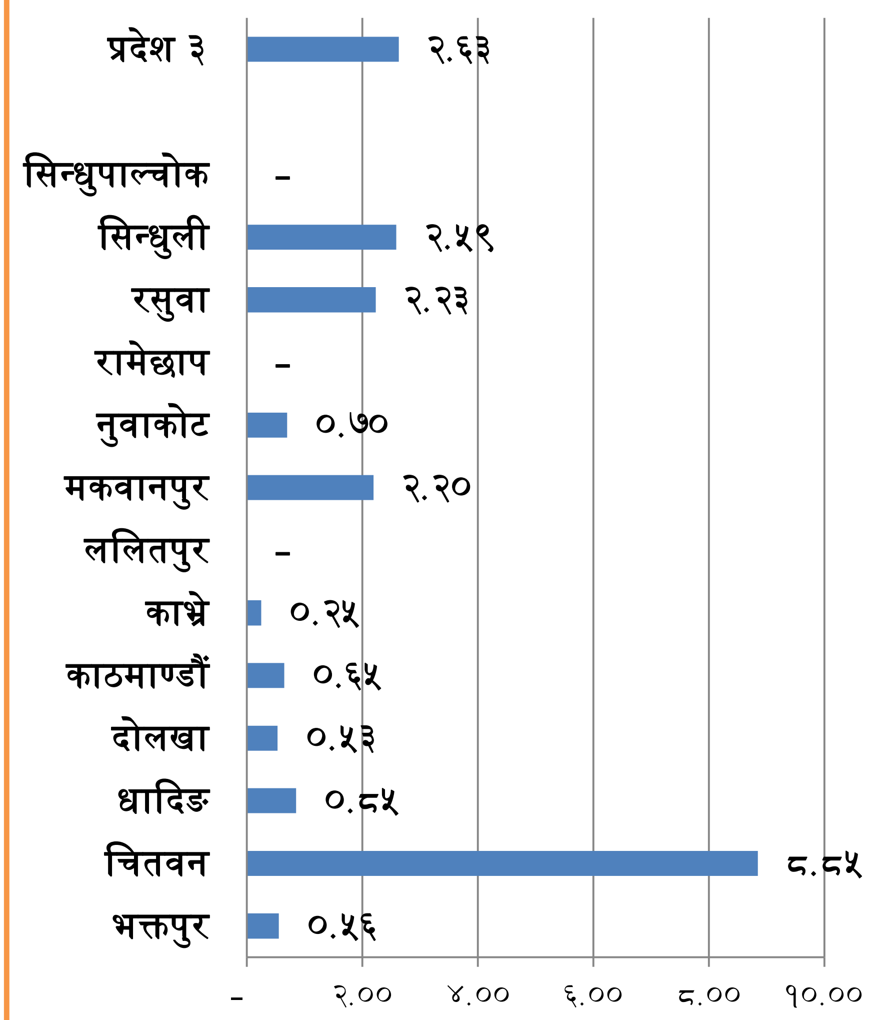

कुष्ठरोगको जिल्लागत अवस्था
(गण्डकी प्रदेश, आ.व. २०७५/७६)

प्रति १० हजार जनसंख्यामा वर्षको अन्त्यमा उपचारमा रहेका विरामीको प्रकोप (प्रिभिलेन्स) दर

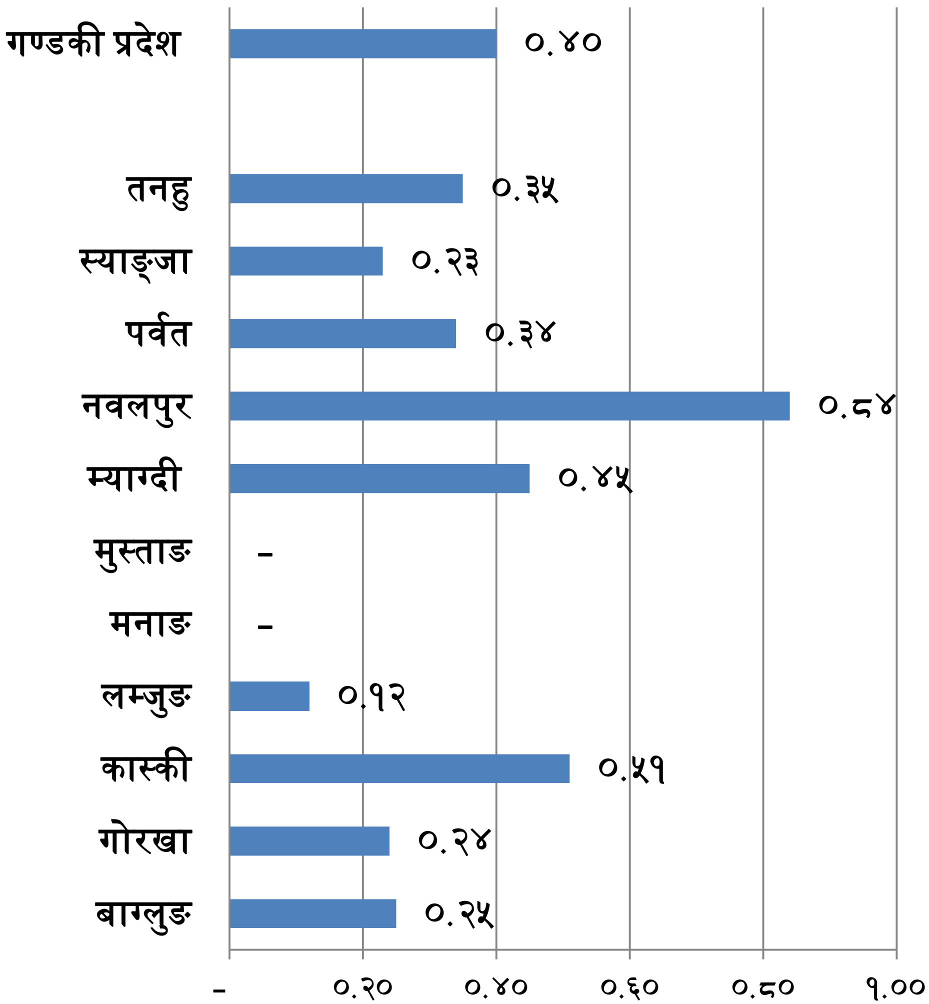

प्रति १ लाख जनसंख्यामा पत्ता लागेका नयाँ विरामी दर

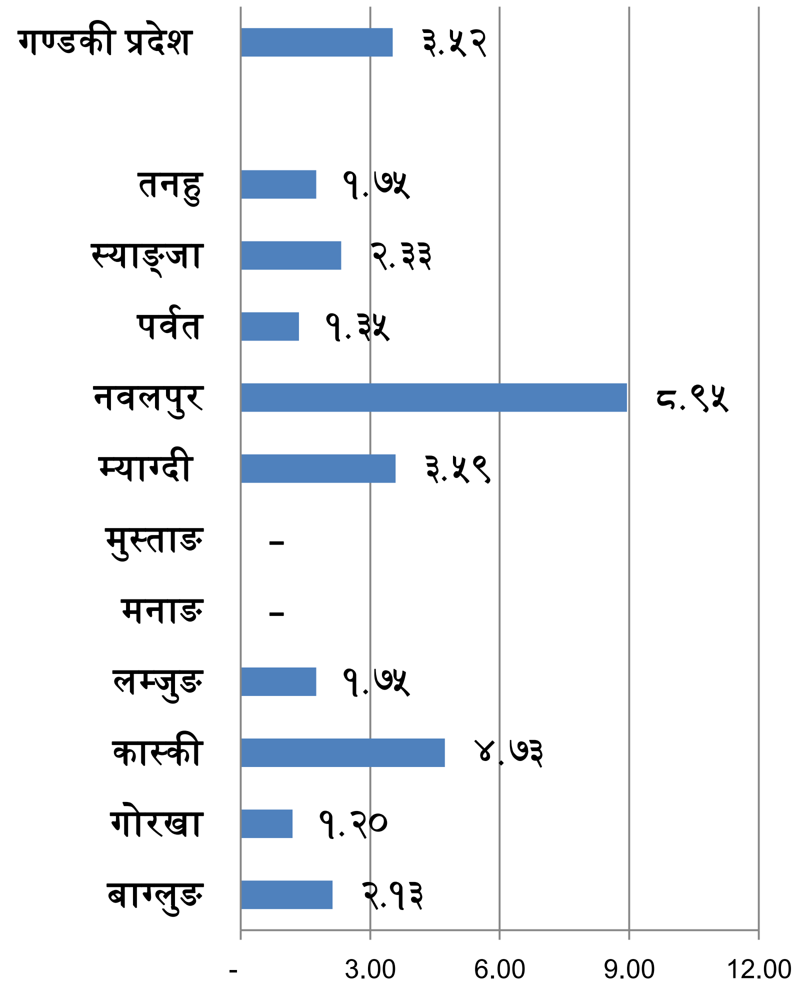

कुष्ठरोगको जिल्लागत अवस्था
(प्रदेश नं.५, आ.व. २०७५/७६)

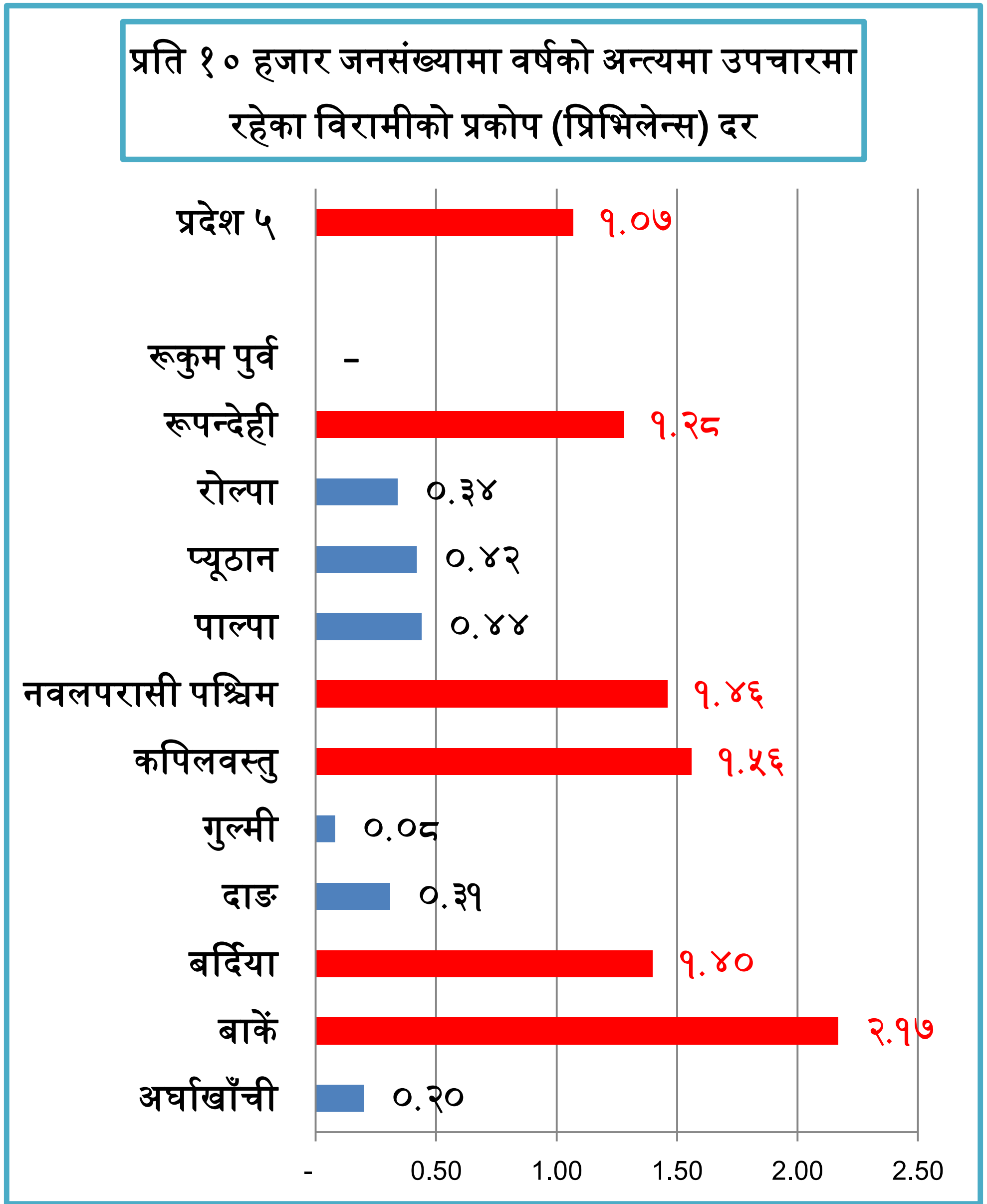

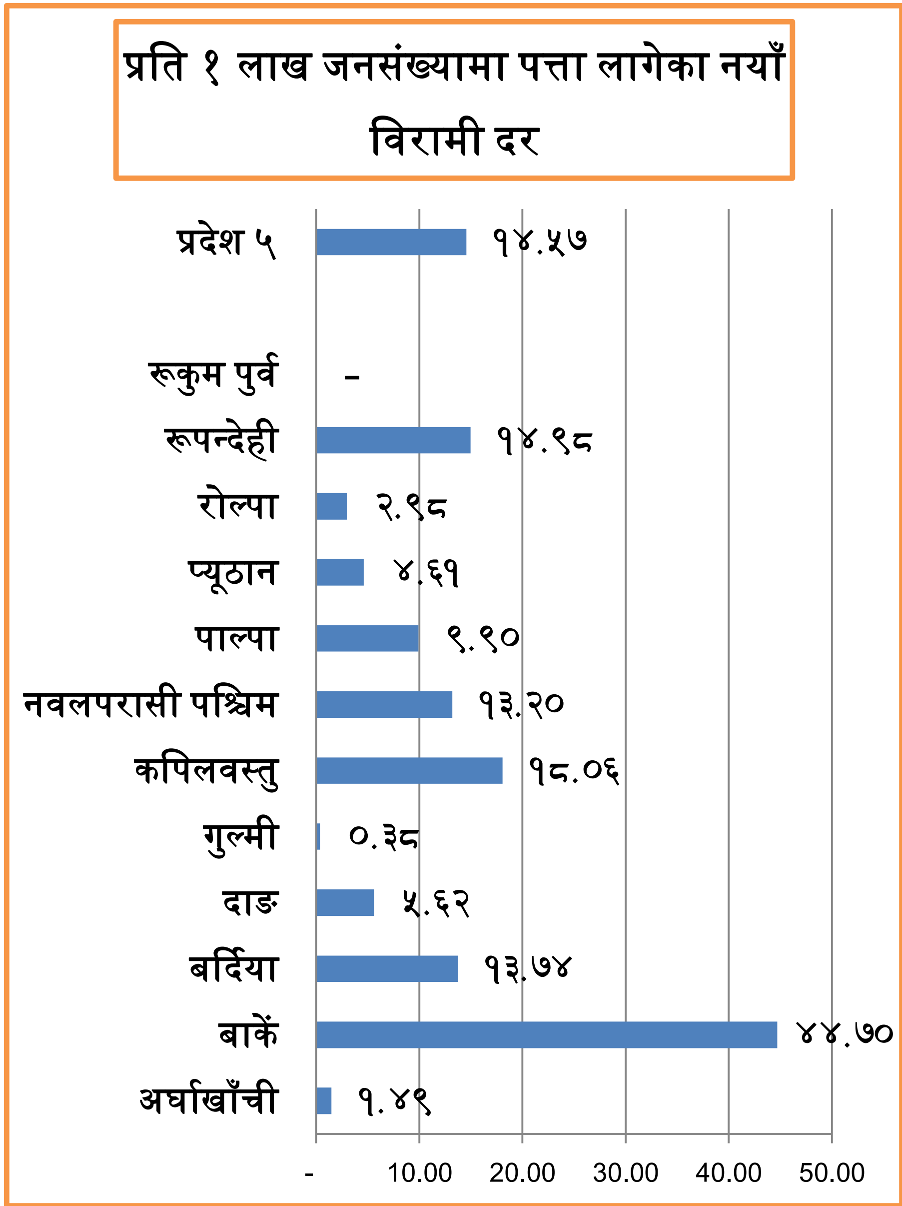

कुष्ठरोगको जिल्लागत अवस्था (कर्णाली प्रदेश, आ.व. २०७५/७६)

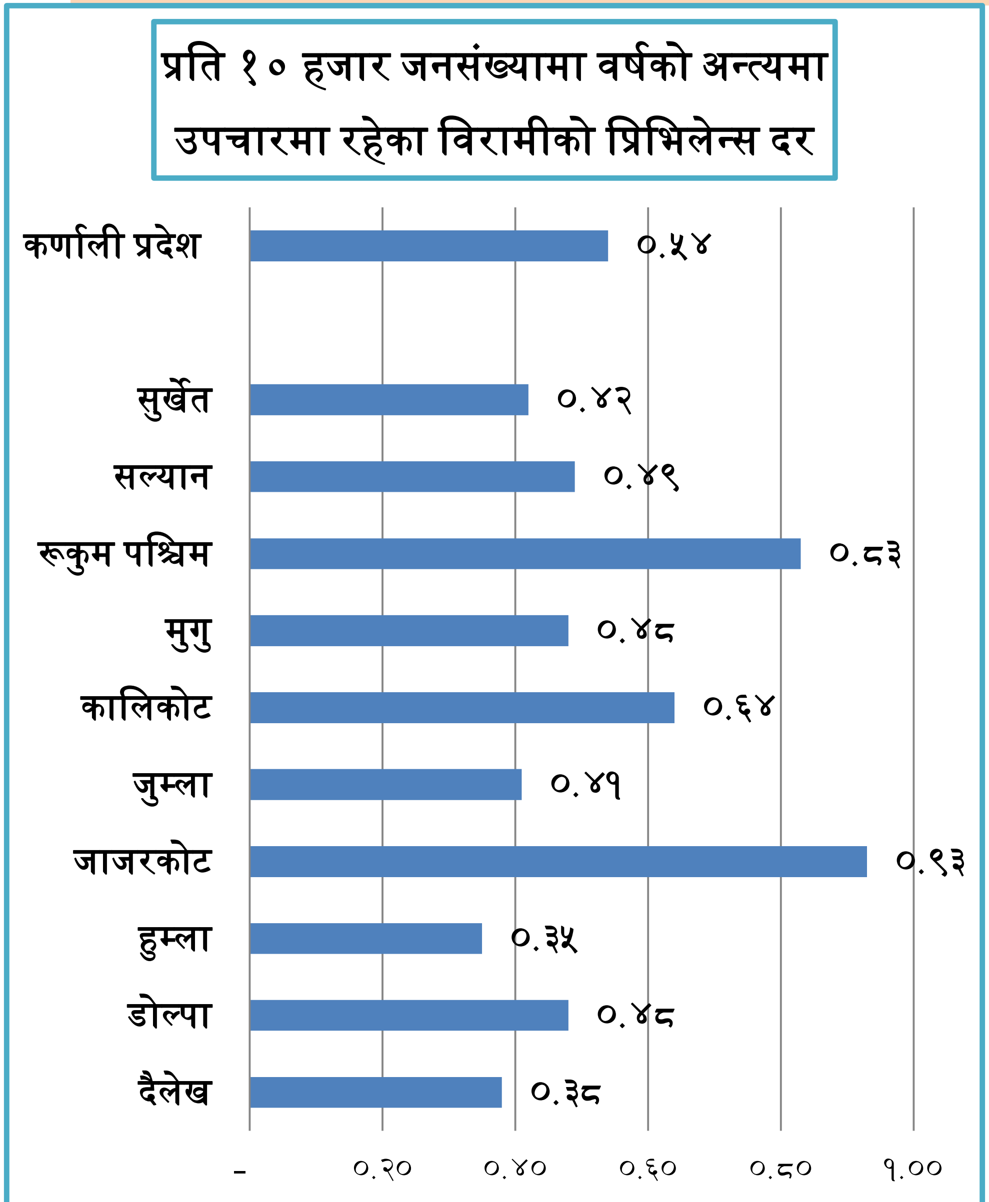

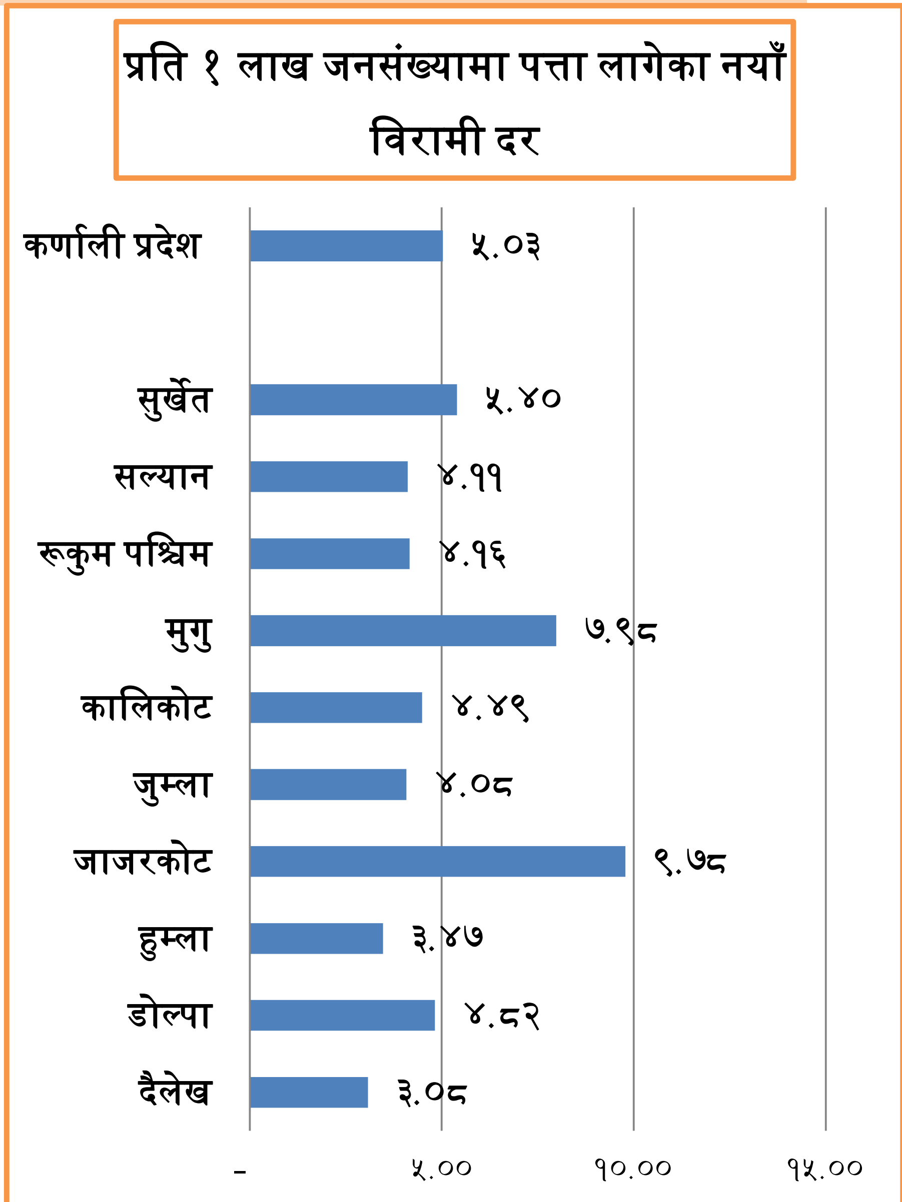

कुष्ठरोगको जिल्लागत अवस्था
(सुदुरपश्चिम प्रदेश, आ.व. २०७५/७६)

प्रति १० हजार जनसंख्यामा वर्षको अन्त्यमा उपचारमा रहेका विरामीको प्रकोप (प्रिभिलेन्स) दर

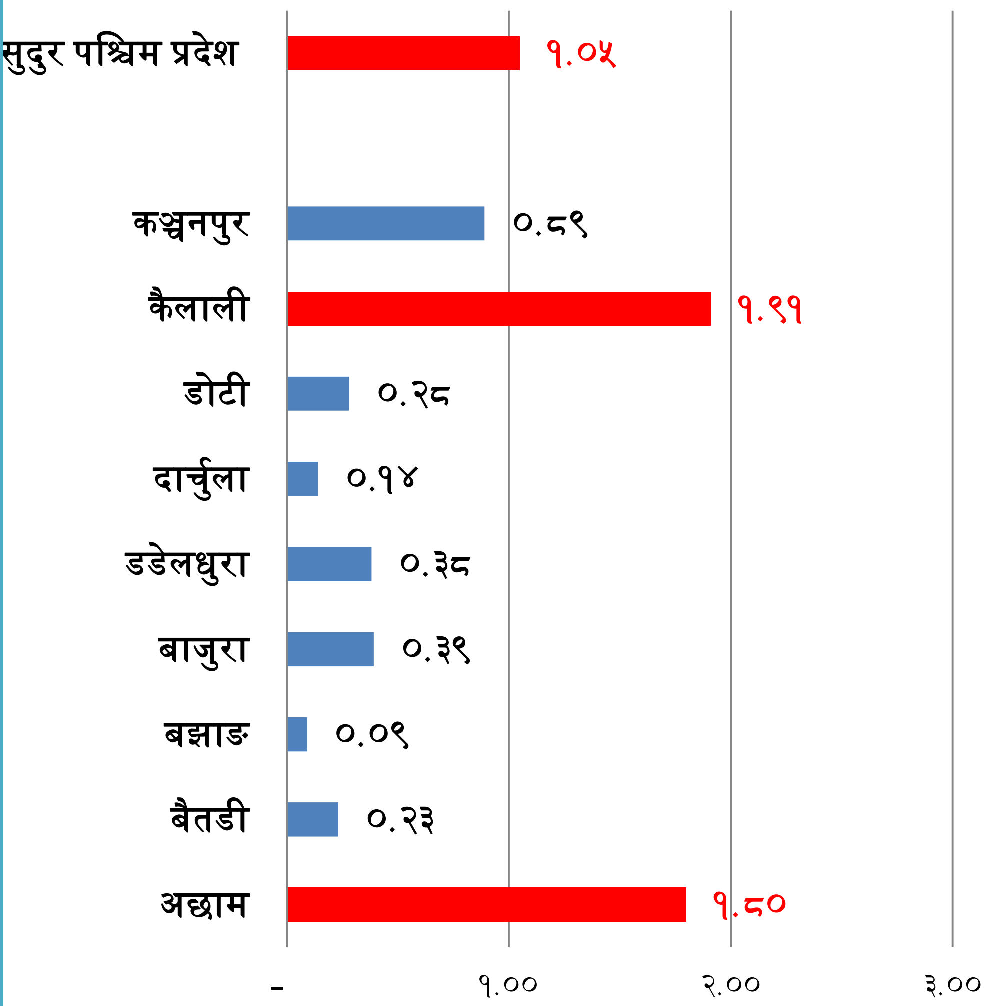

प्रति १ लाख जनसंख्यामा पत्ता लागेका नयाँ विरामी दर

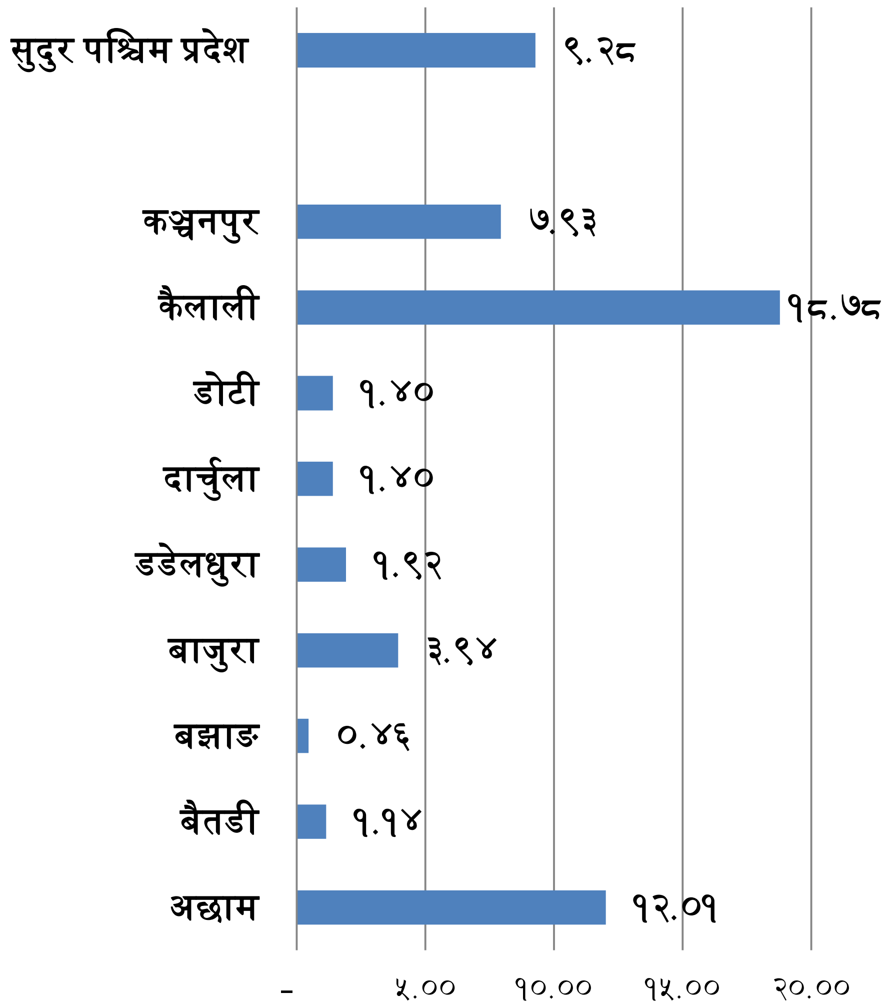

चुनौतीहरु

- कुष्ठरोगका विरामी तथा प्रभावितहरु प्रति सामाजिक भेदभावलाई शून्य बनाउने ।
- गुणस्तरीय उपचार सेवाको निरन्तरता ।
- रोगको संक्रमणलाई घटाई कुष्ठरोग शुन्य समाज निर्माण गर्ने ।
- कुष्ठरोग निवारणको स्थितिलाई दिगो राख्ने ।
- प्रभावितहरुलाई समूदायमा आधारित पुनर्स्थापना गर्ने ।
- सवै नगर/गाँउपालिकाहरुमा कुष्ठरोग निवारण (प्रति दश हजार जनसंख्यामा १ भन्दा कम विरामी) गर्ने ।
- कुष्ठरोगसँग सम्वन्धित जनशक्तिको व्यवस्थापन ।

सरोकारवालाहरुको भुमिका

- कुष्ठरोग प्रतिको भ्रम र डरलाई हटाउन परिवार र समुदायमा रोगको बारेमा सही जानकारी दिने तथा प्रचार प्रसार गर्ने ।
- कुष्ठरोगको विरामीलाई नियमित उपचार गर्न सल्लाह दिने र उपचारको उपलव्धता बारेमा जानकारी गराउने ।
- कुष्ठरोगको शंका लागेका विरामीलाई स्वास्थ्य संस्थाहरुमा पठाई रोग निदान र उपचारमा सहयोग पुर्‍याउने ।
- कुष्ठरोगका विरामी र प्रभावितलाई आफ्नो परिवार र समुदायमा भेदभाव हुन नदिन रोग बारेमा सत्य तथ्य जानकारी दिने ।

कुष्ठरोग निवारणका लागि हाल संचालन भइरहेका क्रियाकलापहरू

- **जनचेतना मुलक कार्यक्रमः** अन्तक्रिया, कुष्ठरोग दिवस मनाउने, श्रव्य दृष्यको माध्याम कुष्ठरोग सम्वन्धी स्वास्थ्य शिक्षा तथा प्रचार प्रसार
- **संक्रमण नियन्त्रण**: सक्रिय बिधिबाट बिरामी खोजपडताल तथा उपचार, विरामीको सम्पर्कमा रहने पारिवार तथा छिमेकीहरूको परिक्षण, कुष्ठरोग रोकथाम कार्यक्रम (LPEP)
- **अपांगता बचावट:** उपचार, जटिलताको व्वस्थापन, प्रेषण सेवा, स्वयम हेरचाह, परामर्श सेवा
- **पुर्नस्थापना:** आय आर्जन, स्वयम हेरचाह समूह गठन, सहयोग सामाग्री वितरण, सीपमुलक तालिम, आरोग्य आश्रममा रहेका प्रभावितहरूलाई खान बस्न व्यवस्थापनमा सहयोग, सुधारात्मक शल्यक्रिया, आदि ।
- **सेवा प्रदायकहरूको क्षमता अभिबृदि**
- **साझेदारहरूसँगको समन्वय तथा सहकार्य**
- **बहु औषधीको व्यवस्थापन**

END
DISCRIMINATION
STIGMA
END STIGMA
www.edcd.gov.np
www.facebook.com/edcdnepal